

Medal „Za obronę Sewastopola”

(ros. Медаль "За оборону Севастополя")

Statut medalu.

Medal został ustanowiony Dekretem Prezydium Rady Najwyższej ZSRR z dnia 22 grudnia 1942 roku.

Medal „Za obronę Sewastopola” był przyznawany:

- **wszystkim oficerom i szeregowym Armii Czerwonej, Marynarki Wojennej oraz wojsk NKWD, którzy brali bezpośredni udział w heroicznej obronie Sewastopola w okresie 5 listopada 1941 roku – 4 lipca 1942 roku;**
- **wszystkim osobom cywilnym, którzy brali bezpośredni udział w heroicznej obronie Sewastopola w okresie 5 listopada 1941 roku – 4 lipca 1942 roku.**

Przebieg obrony Sewastopola. *Po upadku Odessy dowództwo radzieckie starało się za wszelką cenę nie dopuścić do zajęcia drugiego ważnego portu czarnomorskiego, jakim był Sewastopol. Na nieszczęście dla Rosjan dowódcą 11. Armii, której powierzono zdobycie Krymu i Sewastopola, był gen. Erich von Manstein – jeden z najzdolniejszych dowódców Wehrmachtu. Przygotowując się do walki o Sewastopol, Rosjanie zorganizowali trzy pasy obrony. Pierwszy znajdował się w granicach miasta i portu wojennego, ciągnąc się od wzgórza Sapun do Zatoki Strzeleckiej i był silnie ufortyfikowany. Drugi pas, czyli główna rubież obrony, obejmował linię Bastion Makenzie do Bałakławy. Trzeci, najbardziej zewnętrzny pas obrony, rozciągał się od Balbek do Tamary. Rejon Tamary na południowym wschodzie był osłaniany przez pasmo górskie, które Rosjanie uważali za nie do zdobycia. Na Krymie znajdowała się Samodzielna Armia Nadmorska gen. Iwana Pietrowa oraz 51. Samodzielna Armia gen. Fiodora Kuzniecowa (w listopadzie dowództwo objął gen. Paweł Batow). Jednostki gen. Pietrowa zostały ewakuowane z Odessy i dopiero około 18 października zaczęły przybywać w wyznaczone rejony. Rosjanie dysponowali łącznie 12 dywizjami strzeleckimi i czterema dywizjami kawalerii. Na północy w rejonie Przesmyku Perekopskiego znajdowało się pięć dywizji, cztery w rejonie Iszuń i jedna w rejonie Przesmyku Czongarskiego.*

Pierwsze natarcie gen. Mansteina rozpoczęło się 18 października. Niemcy zdołali zdobyć pozycje przeciwnika w rejonie Przesmyku Perekopskiego i Iszuń oraz Czongar. Już 22 października Rosjanie musieli się wycofać w głąb Krymu. Niemiecki atak doprowadził do rozcięcia radzieckiej obrony. Samodzielna Armia Nadmorska gen. Pietrowa została zepchnięta do Sewastopola i tam zamknięta przez LIV i XXX Korpus Armijny, natomiast XXXXII Korpus Armijny i część rumuńskiego Korpusu Górskiego skierowała się na południowy wschód, ścigając wycofującą się 51. Armię. Rosjanie musieli się wycofać aż do rejonu Teodozja – Kercz, praktycznie tracąc możliwość zorganizowania jednolitej obrony Krymu.

Stało się jasne, że po zlikwidowaniu 51. Armii Sewastopol pozostanie jedynym punktem obrony, a zaopatrzenie będzie docierało tylko drogą morską. Gen. Manstein podjął próbę zdobycia Sewastopola z marszu. Ciężkie walki rozpoczęły się 2 listopada. Do walki o miasto przystąpiło 52 tys. żołnierzy, 90 czołgów, 170 dział i 100 samolotów. Rosjanie wystawili podobne siły, ze wsparciem artyleryjskim jednostek Floty Czarnomorskiej. Właśnie działania okrętów miały się przyczynić do niepowodzenia działań Niemców. Walki trwały do 9 listopada. Manstein odniósł największy sukces w rejonie Bastionu Makenzie, gdzie działania prowadziła 50. Dywizja Piechoty, oraz na północy. 72. Dywizja Piechoty rozpoczęła swój atak 11 listopada. Niemcy odnieśli duży sukces – okrążono 149. pułk, który poniósł duże straty. Kontrnatarcie 154. pułku sprawiło jednak, że Rosjanie zdołali ponownie zorganizować jednolitą linię obrony. Rankiem 12 listopada 72. Dywizja Piechoty przesunęła się zaledwie o 5 km w kierunku Bałakławy. Natarcie wygasło przy zaciętej obronie Rosjan. Sukcesem natomiast zakończyło się natarcie 170., 73. i 24. Dywizji Piechoty (XXXXII Korpus Armijny), wspierane przez rumuńską 1. Brygadę Górską. Niemcom udało się ostatecznie zepchnąć 51. Armię z Kerczu i Dowództwo Wojsk Krymu (utworzone 22 października) wydało rozkaz o ewakuacji. Ocalałe oddziały gen. Kuzniecowa 16 listopada rozpoczęły ewakuację na Półwysep Tamański. Sytuacja na Półwyspie Kerczeńskim nie była jednak stabilna. Niemcom nie udało się rozbić 51. Armii. Rosjanie ponieśli wprawdzie duże straty, ale należało się spodziewać, że dowództwo Frontu Zakaukaskiego wkrótce przestąpi do kontrofensywy.

XXXXII Korpus Armijny 8 maja zaatakował pozycje 44. Armii gen. Stiepana Czerniaka wzdłuż wybrzeża Zatoki Teodozyjskiej. Rosjanie nie zdołali zatrzymać Niemców i dwie dywizje strzeleckie musiały się wycofać. Atak był tak silny, że wieczorem 8 maja obrona 44. Armii została przerwana na długości ok. 5 km i głębokości ponad 8 km. Następnie 170. Dywizja Piechoty i znajdująca się w centrum 73. Dywizja Piechoty rozpoczęły natarcie na północ w kierunku Morza Azowskiego, a 46. Dywizja Piechoty nadal nacierała wzdłuż wybrzeża. Przełamanie pozycji obronnej oznaczałoby wyjście na tyły 51. i 47. Armii. Ich dowódcy – gen. Lwow i gen. Kołganow, zdawali się nie dostrzegać zagrożenia. Rankiem 10 maja dowódca Frontu Krymskiego wydał rozkaz, aby obie armie oderwały się od nieprzyjaciela, wycofały się w rejon Wału Tureckiego i tam zorganizowały na nowo obronę. Rozkazy te nie zostały wykonane i w południe 11 maja w rejonie Ak-Monaj Niemcy zamknęli w okrążeniu jednostki 47. i 51. Armii. Rankiem 13 maja zdołali przerwać obronę w środkowej części Wału Tureckiego. Następnego dnia pierwsze oddziały niemieckie znalazły się na południe od Kerczu. W trakcie tych decydujących dni Kwatera Główna wydała rozkaz, aby marsz. Siemion Budionny jako dowódca Frontu Północnokaukaskiego próbował zorganizować obronę. Ten jednak nie zrobił nic, aby ratować sytuację. Skala, siła i szybkość niemieckiego ataku całkowicie sparaliżowała działania radzieckich dowódców. 15 maja Kercz został zajęty. Jednostki Floty Czarnomorskiej zdołały ewakuować ok. 23 tys. żołnierzy (oficjalne dane mówią o 120 tys.). Część

żołnierzy skryła się w górach, gdzie prowadziła działania partyzanckie. Ostatnie duże zgrupowanie zostało zniszczone w październiku 1942 roku. W czasie walk o Kercz Niemcy wzięli do niewoli 90 tys. żołnierzy radzieckich; sama rumuńska 8. Dywizja Kawalerii wzięła 30 800 jeńców, tracąc zaledwie 988 żołnierzy poległych i rannych. Klęska Frontu Krymskiego była dużym ciosem dla Rosjan.

Dowódca obrony Sewastopolskiego Rejonu Umocnionego wiceadm. Oktiabrski otrzymał rozkaz usunięcia „wszelkich niedociągnięć w obronie Sewastopola”. Stalin i Kwatera Główna jednoznacznie dali do zrozumienia, że klęska, jaka spotkała Front Krymski, nie może się powtórzyć. Dowództwo obrony Sewastopola zostało podporządkowane Frontowi Północnokaukaskiemu marsz. Budionnego, ponieważ Front Krymski został rozwiązany. Rosjanie posiadali do obrony siedem dywizji strzeleckich i pięć brygad piechoty. Samodzielną Brygadę Piechoty Morskiej oraz 138. i 142. Brygadę Strzelecką. Dawało to łącznie 106 625 żołnierzy, 600 dział i moździerzy oraz 38 czołgów. Manstein w ataku na Sewastopol posiadał 203 800 żołnierzy, 450 czołgów, 670 dział kalibru od 75 do 600 mm, 720 moździerzy i 655 armat przeciwlotniczych. W rejon walk zostało sprowadzone dział „Dora” kalibru 800 mm. 5 czerwca zostało ono ustawione na stanowisku w rejonie Bartinijewki, 16 km od zatoki Siewiernaja. Dział oddało 48 salw. Pociski miotane z „Dory” ważyły 7100 kg. 2 czerwca Niemcy rozpoczęli ostrzał artyleryjski i bombardowania lotnicze. 7 czerwca o godz. 2:30 ruszył atak na pozycje Rosjan. Natarcie XXX Korpusu Armijnego rozpoczęło się równocześnie z atakiem rumuńskiego Korpusu Górskiego. Rosjanie stawili zacięty opór. Pierwszego dnia walk rumuńska 18. Dywizja Piechoty straciła 465 zabitych. Rosjanie zdołali utrzymać swoje główne pozycje. Największe postępy Niemcy osiągnęli w pasie działania LIV Korpusu Armijnego. Do 18 czerwca wszystkie trzy dywizje zdołały zepchnąć radzieckie jednostki aż do zatoki Siewiernaja. Niemiecka 170. Dywizja Piechoty i rumuńska 1. Dywizja Górską toczyły zacięte boje o miejscowość Kmamary oraz Wzgórza Fieduckie. Obrona radziecka w tym sektorze została przełamana 21 czerwca. Od 14 do 25 czerwca Rumuni prowadzili walki w rejonie Bastionu nr 2 i wprowadzenie odwodowej 4. Dywizji Górskiej przyniosło im zwycięstwo. Po zdobyciu Bastionu nr 2 1. i 4. Dywizja Górską oraz 18. Dywizja Piechoty ruszyły w kierunku Bałakławy, gdzie 30 czerwca razem ze 170. i 28. Dywizją Piechoty zdołały złamać obronę 7. i 8. Samodzielnej Brygady Piechoty Morskiej i wyszły na południe od Sewastopola. 26 czerwca Rosjanie przerzucili do Sewastopola 142. Brygadę Strzelecką, a z jednostek NKWD (456. pułk NKWD i 26. pułk NKWD) utworzono jednostki frontowe i skierowano je do walki. Te słabe oddziały na krótko poprawiły sytuację na froncie. 29 czerwca oddziały niemieckiej 72. Dywizji Piechoty zajęły wzgórze Sapun, o które toczyły zażarte walki. Żołnierze niemieccy i radzieccy przez ostatnie trzy dni walczyli jedynie na bagnety i granaty. Po zdobyciu wzgórza dowódca niemieckiej dywizji miał powiedzieć: „Nigdy nie spotkałem się z takim oporem w walkach po obu walczących stronach”. Decydująca okazała się noc z 30 czerwca na 1 lipca. Oddziały 28. i 50. Dywizji Piechoty osiągnęły przedpola miasta. Dowodzący obroną miasta wiceadm. Oktiabrski doskonale zdawał sobie sprawę z sytuacji. Już rankiem 30 czerwca wysłał do dowództwa Frontu Północnokaukaskiego szyfrogram, w którym napisał, że obrona potrwa jeszcze ok. 2-3 dni. Budionny od razu poinformował o tym Kwaterę Główną. Wieczorem nadszedł rozkaz nakazujący przystąpić do ewakuacji. Z Sewastopola do zatok Strzeleckiej i Kamyszewej wycofano jedynie 2 tys. żołnierzy ze 109. Dywizji Strzeleckiej i 1,5 tys. ze 149. Brygady Strzeleckiej. 3 lipca ostatnia radziecka linia obrony została przełamana, a

następnego dnia oddziały niemieckie zajęły miasto łącznie z portem, co doprowadziło do kapitulacji broniących się jednostek Armii Czerwonej. Rosjanie oficjalnie obliczyli straty niemiecko-rumuńskie na 60 000 zabitych. W rzeczywistości straty niemieckie w bitwie o Sewastopol wyniosły: 4337 zabitych, 21 177 rannych oraz 1591 zaginionych, zaś straty rumuńskie wyniosły: 1597 zabitych, 6580 rannych oraz 277 zaginionych. Straty radzieckie obliczane są na 18 000 zabitych, 5000 rannych oraz 95 000 jeńców.

Medal „Za obronę Sewastopola” jest noszony po lewej stronie klatki piersiowej po medalu „Za obronę Odessy”.

Łącznie nadano około 52.540 medali.

Ogólny opis medalu.

Medal „Za obronę Sewastopola” ma formę kręgu z mosiądzu o średnicy 32 mm. Na awersie na tle wystającego centralnego medalionu o średnicy 22 mm zostały umieszczone popiersia żołnierza i marynarza. Na otaczającej awers medalu ramce o szerokości 5 mm widnieją lufy armat, kotwica i pięcioramienna gwiazda, pomiędzy którymi jest napis: „ЗА ОБОРОНУ СЕВАСТОПОЛЯ”. Na rewersie w górnej części został umieszczony sierp i młot, pod którym znajduje się napis w trzech wierszach: ЗА НАШУ СОВЕТСКУЮ РОДИНУ.

Wszystkie napisy i wizerunki na medalu są wypukłe.

Medal za pomocą uszka w górnej części i zawieszki został połączony z pięciokątną metalową blaszką (kołodką), owiniętą wstążką koloru oliwkowego z granatowym paskiem.

Wariant 1. Uszko medalu zostało przylutowane do krążka. Ten wariant medalu był nadawany podczas wojny lub bezpośrednio po zakończeniu wojny w latach 1945 – 1946.

Rodzaj 1. Awers medalu bez otoczki.

Rodzaj 2. Awers medalu z otoczką. Można również zauważyć różnice wstążek na czapce marynarza.

Wariant 2. Uszko medalu okrągłe, stanowi całość z krążkiem. Ten wariant medalu był nadawany w późniejszych latach osobom, które z jakichś powodów nie otrzymały odznaczenia po wojnie.

Na rynku kolekcjonerskim można spotkać podróbki medalu „Za obronę Sewastopola”. Jakość ww. podróbek bardzo się różni, często wskazana konsultacja doświadczonego specjalisty (www.czasybohaterow.pl) w celu określenia autentyczności odznaczenia.

